

SCI-CONF.COM.UA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

**PROCEEDINGS OF II INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
AUGUST 25-27, 2021**

**MANCHESTER
2021**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

Proceedings of II International Scientific and Practical Conference

Manchester, United Kingdom

25-27 August 2021

Manchester, United Kingdom

2021

UDC 001.1

The 2nd International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (August 25-27, 2021) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2021. 443 p.

ISBN 978-92-9472-195-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // International scientific innovations in human life. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Manchester, United Kingdom. 2021. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-25-27-avgusta-2021-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: manchester@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2021 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2021 Cognum Publishing House ®

©2021 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

BIOLOGICAL SCIENCES

1. *Pervak I., Ivanytska Yu., Slisarenko O.* 10
COMPARATIVE STATISTICAL ANALYSIS OF HEART RATE IN HEALTHY STUDENTS AND THOSE WHO CAME THROUGH CORONAVIRUS COVID-19.

MEDICAL SCIENCES

2. *Khaniukov O. O., Pesotskaya L. A., Korolenko H. S., Kravchenko O. I., Shchukina O. S.* 20
MYELOYDYSPLASTIC SYNDROME ON THE BACKGROUND OF SEVERE HYPOTHYROIDISM: CASE REPORT.
3. *Kovach I., Khotimska Yu., Kucherenko O., Zelinskyi A., Khotimskiy B.* 33
FEATURES OF APPLICATION OF MUCOSAL GEL "QUERTULIN" IN THE COMPLEX OF LOCAL THERAPEUTIC AND PREVENTIVE MEASURES FOR ACUTE FORMS OF LEUKEMIA IN CHILDREN.
4. *Kryvetska I. I., Khovanets K. R.* 39
THE EVALUATION OF THE TREATMENT EFFECTIVENESS OF MULTIPLE SCLEROSIS WITH THE SECOND LINE DRUG: OCREVUS (OCRELIZUMAB) (LITERATURE REVIEW).
5. *Lopushniak L. Ya., Honcharenko V. A., Dmytrenko R. R., Shafranetska V. S.* 47
THE IMPORTANCE OF USING MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE DOCTORS.
6. *Lukashevich I., Chernovska N.* 52
THE THERAPEUTIC ACTION OF THE COMBINED PLANT URGO ANTISEPTIC DRUG IN THE COMPLEX TREATMENT OF PATIENTS WITH GOUT.
7. *Protsak T. V., Zabrodskaya O. S.* 59
THE MODERN INFORMATION ABOUT ABNORMALITIES OF SMALL AND LARGE INTESTINE.
8. *Volos L. I., Tsymar D. A.* 65
COVID-19 – NEW CORONAVIRUS INFECTION: DEFINITION, FEATURES AND PATHOLOGY.
9. *Абдуллажанова К. Н.* 75
ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЕ БЕРЕМЕННОСТИ У ЖЕНЩИН С МИОКАРДИТОМ.
10. *Мельничук Л. В.* 81
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ПЕРВИННОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.
11. *Миралиев Ф. К., Файзырахманова М. М.* 88
АНОМАЛЬНЫЕ МАТОЧНЫЕ КРОВОТЕЧЕНИЯ У ЖЕНЩИН РЕПРОДУКТИВНОГО ВОЗРАСТА.

12. *Севастьянова Н. Е., Пархоменко Т. А., Кузеванова М. В., Шестаков В. И., Заплотная А. А.* 92
РОЛЬ ЭХОКАРДИОГРАФИИ В ДИАГНОСТИКЕ ИНФАРКТА МИОКАРДА ПРАВОГО ЖЕЛУДОЧКА.

CHEMICAL SCIENCES

13. *Gazvini K. A., Atayev M. Sh.* 97
MATHEMATICAL DEVELOPMENT OF DECOMPOSITION PROCESS OF PHOSPHORUS CONTAINING RAW MATERIALS.
14. *Лахтаренко Н. В.* 107
ЛАБОРАТОРНИЙ МЕТОД ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕГАЗАЦІЇ ФОСФОРОРГАНІЧНИХ СПОЛУК.

TECHNICAL SCIENCES

15. *Savenko V., Nesterenko I., Honcharenko T., Klyuyeva V.* 112
IMPORTANT FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF BUILDING ORGANIZATION.
16. *Горбатюк Є. В., Сірик А. А.* 116
БУДІВЕЛЬНА МАШИНА З СИСТЕМОЮ ГІДРОАВТОМАТИЧНОГО ЕНЕРГОАКАМУЛЯТОРА.
17. *Джавадов Шакир Гасан-Ага* 121
УНИВЕРСАЛЬНОЕ МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНОЕ УСТРОЙСТВО КОНТРОЛЯ И УПРАВЛЕНИЯ.
18. *Дума Л. В., Данилюк І. В., Ситник А.* 125
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СКЛАДСЬКИМИ ЗАПАСАМИ СЕРВІСНОГО ПІДПРИЄМСТВА.
19. *Жолдасбай Е. Е., Курмансеитов М. Б., Даруеш Г. С., Аргын А. А., Досмухамедов Н. К., Егизеков М. Г.* 130
КОНЦЕПЦИЯ ТЕХНОЛОГИИ КОМПЛЕКСНОЙ ПЕРЕРАБОТКИ ЗОЛЫ НА ОСНОВЕ ХЛОРИРУЮЩЕГО ОБЖИГА.
20. *Западинчук О. П.* 137
ОСОБЛИВОСТІ ЗАРЯДКИ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ ВІД ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ ЗАГАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗВОРотної ПЕРЕДАЧІ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ В ЕЛЕКТРИЧНІ МЕРЕЖІ.

GEOGRAPHICAL SCIENCES

21. *Panchenko Yu., Sopov D., Sopova N.* 143
ANALYSIS OF CURRENT LAND USE AND STRUCTURE OF LAND FUND IN LUHANSK REGION.

PEDAGOGICAL SCIENCES

22. *Chernyukh O. H.* 148
STRUCTURE AND DEVELOPMENT OF CONSTRUCTIVE EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS UNDER THE CONDITION OF DISTANCE LEARNING.

23.	<i>Rusnak V., Rusnak N.</i> PEDAGOGICAL ETHICS OF HIGHER SCHOOL.	156
24.	<i>Базелюк В. Г., Бондаренко Н. В.</i> ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.	161
25.	<i>Басараба Р. Ю., Геруш О. В., Сидор В. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ БДМУ.	170
26.	<i>Губіна О. Ю.</i> ПОНЯТТЯ «ВІДКРИТОСТІ» ЯК СКЛАДОВОЇ Е – НАВЧАННЯ.	177
27.	<i>Єськова Т. Л.</i> ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ.	180
28.	<i>Карпець Л. А., Хабоша С. М.</i> ОСВІТНЯ ПАРАДИГМА СЬОГОДЕННЯ В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.	187
29.	<i>Кондрацька Л. А.</i> БІОЕТИКА: ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН АЛЬТЕРНАТИВИ ТРАНСГУМАНІЗМУ.	191
30.	<i>Кравець В. П., Кравець С. В.</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО СІМ'ЯНИНА.	202
31.	<i>Кравченко Т. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МАРКЕТИНГУ В У СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ.	211
32.	<i>Куценко Т. І.</i> ВИКЛИКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.	221
33.	<i>Нагорна Г. О., Кубіцький С. О.</i> СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.	227
34.	<i>Науменко Н. В.</i> КОНЦЕПЦІЯ КУРСУ «ІНОЗЕМНА МОВА: ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ» ДЛЯ МАГІСТРАНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ.	238
35.	<i>Ніколаєску І. О., Шинкарьова В. С.</i> ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ІЗ СІМ'ЄЮ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕМАТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.	248
36.	<i>Пакулин С. Л., Перебейнос В. Б., Калмыкова Ю. С., Феклистова И. С., Пакулина А. С.</i> ПОВЫШЕНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ РАБОТОСПОСОБНОСТИ ДЗЮДОИСТОВ.	258

37. *Пруднікова О. А.* 269
 ГАРМОНІЗАЦІЯ МЕЛОДІЇ ЯК ОДИН З ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ
 ГАРМОНІЙНОГО СЛУХУ НА УРОКАХ СОЛЬФЕДЖІО.
38. *Слушний О. М.* 273
 STEM-ОСВІТА ЯК ВЕКТОР ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
 ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА.
39. *Твердохліб Н. Г.* 278
 НЕУСПІШНІСТЬ ТА ВІДСТАВАННЯ – ГОСТРА ПРОБЛЕМА
 СУЧАСНОГО ПОКОЛІННЯ.
40. *Юркова Т. Ф.* 281
 ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ
 МОЛОДІ ДО ПРИРОДИ.

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

41. *Kravchuk S. L.* 286
 FORGIVENESS AND SOCIO-PSYCHOLOGICAL COMPETENCE.
42. *Акименко Г. В., Лопатин А. А., Селедцов А. М., Начева Л. В.,
 Кирина Ю. Ю.* 291
 К ПРОБЛЕМЕ АДАПТАЦИИ ПЕРВОКУРСНИКОВ К НОВОЙ УЧЕБНОЙ
 СРЕДЕ.
43. *Пріснякова Л. М., Кисельов М. О.* 303
 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ У
 ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.
44. *Хрущ О. В.* 308
 ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ.

HISTORICAL SCIENCES

45. *Комарніцький О. Б., Комарніцька Л. М.* 318
 ЖУРНАЛ «СТУДЕНТ РЕВОЛЮЦІЇ» ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ
 СТУДЕНТСЬКИХ КЛУБІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УСРР У 1920-Х
 – НА ПОЧАТКУ 1930-Х РР.

CULTUROLOGY

46. *Букач В. М.* 325
 КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКІ УСТАНОВИ В УКРАЇНІ В СЕРЕДИНІ
 1920-Х РОКІВ.
47. *Гамалія К. М.* 329
 ЖІНКА-ФАРАОН: ДОСТОВІРНІСТЬ ВІРТУАЛЬНОГО ОБРАЗУ.

LITERATURE

48. *Чонка Т. С.* 337
 ТАЄМНЕ ДЖЕРЕЛО АНДРІЯ КОКОТЮХИ – ПОСТМОДЕРНИЙ
 ПІДРУЧНИК ІСТОРІЇ ЧИ ДЕТЕКТИВНИЙ РОМАН?

POLITICAL SCIENCES

49. *Makarenko M.* 345
ON PROBLEMS OF TECHNOLOGICAL COMPATIBILITY OF MEDICAL INFORMATION SYSTEMS.
50. *Березовський Д. О., Кухтик С. В., Деркаченко Ю. В., Машенков К. А.* 348
ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТІЇ.
51. *Шачковська Л. С., Максимчук О. В.* 352
ДОВІРА ДО ВЛАДИ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ІСНУВАННЯ СТАБІЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ.

PHILOSOPHICAL SCIENCES

52. *Bagirova Yegana Mais* 359
PROBLEMS OF THE NATIONAL MODEL OF INFORMATION SOCIETY DEVELOPMENT.
53. *Iskenderova Sabira Jafar* 364
THE ROLE OF MASS MEDIA IN THE SETTLEMENT OF CRISIS SITUATIONS.
54. *Кёнюль Дензиева Бабашовна* 370
БЕЗЛИЧНОСТНЫЕ КОНСТРУКЦИИ ПРЕДЛОЖЕНИЙ В АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ ФОЛЬКЛОРНЫХ МАТЕРИАЛАХ.
55. *Осетрова О. О.* 374
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Д. Д'ЮЇ НА СОЦІАЛЬНЕ Я ЯК ПІДҐРУНТЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ГРОМАДІ.

ECONOMIC SCIENCES

56. *Dmytryshyn R., Kot T., Vdovenko N.* 380
BASIC APPROACHES OF LEGAL REGULATION OF DEVELOPMENT OF BRANCHES IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL ECONOMY.
57. *Андрєєва Л. О., Лусак О. І.* 385
СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (УКРАЇНА).
58. *Арутюнян Р. Р., Черкасова М. В.* 390
ФІНАНСОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ І ШЛЯХИ ЇЇ ПОСТКОВІДНОГО РОЗВИТКУ.
59. *Койбічук В. В., Дрозд С. А.* 402
КОНТЕНТ-АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ЗДОРОВ'Я ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ.
60. *Нікітчина Т. І., Манолі Т. А., Лебеденко Т. Є.* 409
CASUAL SEGMENT І ЗБАЛАНСОВАНЕ ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕРВІСНО-ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННІЙ СПРАВІ.
61. *Степанкевич Н. С.* 414
ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.

62. **Череп О. Г.** 418
ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ
СЕКТОРІ ЗАДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.

LEGAL SCIENCES

63. **Матвійчук В. К.** 422
СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ПРЕДСТАВНИКА
ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ.
64. **Матвійчук О. В.** 429
ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННЕ
ВИГОТОВЛЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ЗБУТ АБО ТРАНСПОРТУВАННЯ З
МЕТОЮ ЗБУТУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ.
65. **Харь І. О.** 436
СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПОГРОЗА АБО
НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ (СТ.
398 КК УКРАЇНИ).

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО СІМ'ЯНИНА

Кравець Володимир Петрович

доктор педагогічних наук, професор кафедри
педагогіки Тернопільського національного
педагогічного університету ім. В. Гнатюка
kravets@tnpu.edu.ua

Кравець Світлана Володимирівна

кандидат філософських наук, доцент кафедри
теорії і практики перекладу Тернопільського
національного педагогічного університету ім.
В. Гнатюка
svitlana.kravets@gmail.com

Анотація. *В статті аналізується основні напрямки загально-соціальної підготовки учнівської молоді до сімейного життя. Основний акцент зроблено на формуванні соціально-психологічної зрілості, як умови формування майбутнього сім'янина. Встановлено особливості дорослішання, становлення відповідальності і самостійності школярів. Виділені педагогічні умови формування соціально-психологічної зрілості в освітньому процесі. Представлено систему сімейно-подружніх ролей, які повинні опанувати школярі у підготовці до самостійного сімейного життя.*

Ключові слова: *фамілістична підготовка, соціальна зрілість, дорослість, педагогічні умови, шлюб, сім'я, сімейні ролі.*

Важливим завданням фамілістичної підготовки школярів є формування їх соціальної зрілості. Ніхто не буде заперечувати проти тієї думки, що сім'ю може створювати лише зріла особистість, яка твердо стоїть на ногах, економічно незалежна, зі сформованим почуттям обов'язку та відповідальності, має свою думку щодо різних аспектів життя. Характеристикою соціально зрілої особистості є наявність життєвих цілей: отримати гарну освіту; опанувати професію; знайти справжнє кохання; створити гарну сім'ю; мати цікаве коло

спілкування; піклуватися про своє здоров'я та здоров'я своїх рідних і близьких; мати хороших друзів тощо.

В даний час проблему соціальної зрілості філософи, соціологи, психологи і соціальні психологи, етнографи, демографи та педагоги досліджують в основному в контексті теорії соціалізації і розглядають соціальну зрілість як важливий етап цього процесу, хоча і в різних аспектах. Мало хто вивчає формування соціальної зрілості в контексті фамілістичної підготовки учнівської молоді. Проблеми зрілості особистості торкаються в багатьох дослідженнях. Причому, більшість дослідників в якості базового розглядають поняття "соціальна зрілість особистості", всі інші види зрілості (психологічна, моральна, професійна, політична тощо відносять до видових понять. На нашу думку доцільнішим і правомірним є використання терміну "соціально-психологічна зрілість". Це підтверджує і цілісний аналіз наявних в літературі трактувань і визначень зрілості.

Незрілість молодих людей, їх неготовність до створення сім'ї, можна розглядати в багатьох аспектах. З одного боку, це незрілість емоційна, психосексуальна, особистісна. Така незрілість робить неможливою побудову справжнього кохання, і, як результат, людина не може покласти на себе відповідальність за себе і за сім'ю. З другого боку, можна говорити про соціальну незрілість, пов'язану з відсутністю професії, роботи, квартири, тобто основ, що гарантують побут і розвиток сім'ї. З третього боку, можна говорити про незрілість стосунків між молодими людьми, котрі часто інфантильно спираються лише на спільні задоволення. Показником незрілості є як переоцінка, так і недооцінка своїх сил і здібностей

Ще одним аспектом незрілості є неправильні стосунки з власними батьками, коли молоді не можуть відірватися від своєї батьківської сім'ї, хоч це абсолютно нормально і рекомендовано Біблією. Сильний емоційний зв'язок, що не піддається контролю розуму і волі, є зв'язком незрілим і, в підсумку, деструктивним, руйнівним (наприклад, коли діти не можуть розірвати зв'язки з батьківською сім'єю). Психологи використовують термін "сепарація"

(відокремлення) як важливий фактор психологічного дорослішання. Інші не сприймають цієї позиції, вважаючи що найефективнішим шляхом є все ж не сепарація, а "всиновлення батьків". Долати треба не зв'язок з батьками, а інфантильність.

Саме тому важливим завданням у дошлюбній підготовці є ознайомлення юнаків і дівчат з особливостями і характеристиками зрілої особистості. Зрілість – це стан, за якого людина повною мірою відповідає за саму себе. Це – готовність до життєвого самовизначення в особистісній та професійній сферах, здатність здійснити вибір і прийняти рішення на основі точного сприйняття самої себе, оточуючих і ситуації, в якій вона перебуває. Така особистість: а) чітко висловлює свої думки, наміри, бажання; б) здатна побачити і почути те, що відбувається за її межами, диференціювати це від власних проявів і від проявів середовища; в) ставиться до іншої людини, як унікальної особистості, відмінної від неї; г) вбачає в існуванні відмінностей можливість нової інформації, а не як загрозу чи причину конфлікту; г) має навички ведення відкритої комунікації, проявляє гнучкість і стійкість у мінливих ситуаціях; д) проявляє гнучкість і стійкість у мінливих ситуаціях; е) має почуття відповідальності за кожний свій вчинок, за своїх рідних і близьких, за свою сім'ю і своє щастя; є) має сформоване почуття розумної незалежності, «тверезо» дивиться на життя, самостійно приймає відповідальні рішення; ж) здатна до самопожертви, альтруїзму щодо свого партнера; з) здатна керувати своєю поведінкою, коригувати її в разі потреби, долати труднощі, негаразди; и) володіє вихованою самовимогливістю; і) має сформовану готовність до нових обов'язків, обмежень особистої свободи, рівноправності стосунків з партнером тощо.

Передовсім, варто звернути увагу на виховання правильного розуміння дорослості та її проявів, профілактика у школярів хибного розуміння цього новоутворення (паління, алкоголь, особливий лексикон, косметика і прикраси, кокетство, супермода і т. п.). Справа в тому, що дорослість, як характеристика особистості, формується змалку. Ще в дошкільний період у дітей слід формувати самостійність, готувати їх до життя без поводиря, прищеплюючи їм стійкість,

готовність до вчинків тощо. На жаль, батьки часто переборщують в дріб'язковій опіці. Їх страх благословити дітей на самостійність пояснюється невпевненістю в плодах власного виховання. Батьки повинні пам'ятати, що дитина, особливо підліток, вимагає не стільки самостійності – вона його часто навіть лякає, скільки визнання права на самостійність.

Важливе місце у формуванні соціально зрілої особистості займає виховання відповідальності, перш за все, за себе, за свою поведінку. Якщо дитину змалку, наприклад, не привчити прибирати за собою розкидані іграшки, вона звикне до того, що це за неї має робити хтось інший. Через це дитина повинна мати в сім'ї певні доручення і розуміти свої обов'язки в їх якісному виконанні.

У період дорослішання у підлітків змінюється сфера потреб: а) потреба в незалежності, яка приходить у суперечність з батьківськими обмеженнями і очікуваннями; б) потреба в прив'язаності і любові, ніжності і взаєморозумінні; в) потреба в безпеці, яку шукають, зазвичай, поза домом; г) потреба в успіху та соціальному статусі; д) потреба в самореалізації і розвитку власного Я, а також у адекватній, а часто і завищеній самооцінці тощо. Для періоду дорослішання характерний перегляд вартісних уявлень, їх все більша деперсоналізація і лібералізація, підвищення сприйнятливості до соціального середовища і стосунків між людьми, остаточне формування статевої системи. Дорослішання ставить перед батьками і педагогами конкретні проблеми, вирішення яких дає їм змогу краще розуміти своїх дітей, вловлювати їх стани і правильніше вибудовувати стосунки з ними.

Ефективність процесу дорослішання залежить від професійних і особистісних якостей педагога, що виявляються у спільній діяльності з учнями з подолання перешкод, які заважають їхньому розвитку, в створенні у школі клімату довіри, безпеки і турботи, можливості школярам отримувати моральне самозадоволення від допомоги іншим людям, у формуванні готовності у вихованців вибудовувати стратегію власного життя тощо. Можна додати до цього й такі завдання для прискорення дорослішання школярів: прийняття своєї конституції та ефективного використання свого тіла; досягнення нових і більш

дорослих відносин з однолітками обох статей; прийняття чоловічої чи жіночої сексуальних ролей; досягнення емоційної незалежності від батьків та інших дорослих; вибудовування і досягнення соціально-відповідальної поведінки; підготовка до професійної кар'єри; підготовка до сімейного життя і батьківства.

На думку більшості дослідників, соціальну зрілість не можна ототожнювати з точним віком людини, так як не всякий дорослий чоловік стає соціально зрілим. Однак очевидно, що "фізична зрілість людей в даному разі є координатою, від якої проводиться" відлік "їх соціальної зрілості у всіх її різновидах і "зрізах ". Якими значними не були б відхилення від середньої вікової норми темпів соціального дозрівання людини, вони в кінцевому рахунку обмежені віковими рамками, хоча і визначаються соціальним середовищем.

Соціально-психологічна зрілість передбачає сформованість уявлень про адекватні шлюбно-сімейні стосунки, готовність об'єктивно оцінювати власні почуття і ставлення до обранця; спрямованість на іншу людину; наявність відповідних умінь для створення сприятливого соціально-психологічного клімату сім'ї, спроможність турбуватися про іншу людину, сприймати її тощо. Зрілість настає тоді, коли майбутні шлюбні партнери готові до реалізації соціальних ролей та обов'язків, до відповідальності одне за одного та за майбутніх дітей, здатні економічно забезпечити родину, самостійно створювати умови для життя, безпеки та розвитку сім'ї, утримувати себе на кошти, зароблені власною працею, щоб не сиділи на шиї у батьків. Шлюб, у якому кожний з подружжя усвідомлює лише свої права і нехтує обов'язками, приречений на провал. Гумористи жартують, кажучи, що чим більш незріла особистість, тим вищою є її готовність вступити до шлюбу. Доказом зрілості людини є здатність створювати міцні зв'язки в стосунках з іншими людьми. Це безпосередньо пов'язано зі справжньою вірністю, яка є не результатом відсутності зручного випадку для зради, а свідомим вибором, позицією, яку людина зріла, без огляду на зовнішні обставини, в змозі вимагати від себе самого і притримуватися до кінця життя.

Так, на думку А. Маслоу [1] психологічно зрілою можна вважати особистість, яка відрізняється такими рисами: 1) здатність встановлювати тісні

емоційні стосунки, наприклад з друзями або близькими людьми, 2) розвинене почуття етики, 3) почуття гумору, 4) креативність. А Роджерс додає до цих характеристик здатність особистості змінювати свою оцінку досвіду тільки на основі нового доказу, приймає інших як унікальних індивідів, відмінних від себе, високо цінує себе і інших "[2].

До соціально-психологічної зрілості належить і відсутність надмірного егоїзму, агресивності і навпаки – наявність здатності визнавати власні помилки і прагнення до постійного самовдосконалення в подружніх стосунках. Це також комунікативні уміння, володіння психотехнікою спілкування і саморегуляції, психологічна підтримка, доброзичливість, терпимість до недоліків іншого, уміння долати конфліктні ситуації, бажання і готовність до появи дітей і спільної турбота про їх розвиток, виховання і навчання, соціальна активність членів сім'ї та їх уміння не замикатися у вузькому колі сімейних справ, уміння прощати.

Аналізуючи педагогічні умови формування соціально-психологічної зрілості в освітньому процесі, хотілося б виділити наступні: постановка виховних цілей у вигляді переліку особистісних властивостей, які характеризують соціально-психологічну зрілість; спрямованість діяльності педагогів на реалізацію виховних цілей в процесі навчання; організаційні (включення старшокласників у соціальну діяльність за допомогою організації соціальної практики, участі в соціально значущих проектах, що сприяють соціальній самореалізації; здійснення супроводу соціально спрямованої діяльності старшокласника в різних його формах: курування, консультування, модераторство, фасилітація, експертна оцінка) і дидактичні (орієнтація всіх елементів освітнього процесу на становлення соціальної компетентності через розв'язання старшокласниками соціально значущих завдань, спрямованих на освоєння системи соціальних ролей, оволодіння соціальним досвідом, розвиток соціально значущих якостей і умінь тощо. Сутність педагогічної підтримки полягає в тому, щоб допомогти дитині навчитися піклуватися про себе і вміти відчувати любов і турботу оточуючих.

Важливе значення у становленні соціально-психологічної зрілості має формування у старших школярів ціннісного ставлення до сім'ї. Учнівська молодь повинна усвідомити необхідність створення сім'ї, яка полягає в тому, що: без сім'ї не могла обійтися жодна цивілізація; тут найприродніше задовольняються основні фізіологічні потреби (сон, їжа, секс тощо); сім'я унікальна і поки що єдина соціальна інституція виховання, яка відтворює людей як носіїв соціальної, культурної, етичної інформації; вона є охоронцем національного менталітету; сім'я – це особливий тип комунікації; у сім'ї реалізується потреба у батьківстві та материнстві; у сім'ї задовольняється потреба в любові і визнанні, можливість відчувати себе коханим, потрібним і самому проявляти свої почуття щодо близьких людей тощо.

Серед критеріїв становлення соціально зрілої особистості на особливу увагу заслуговує освоєння соціальних ролей. У свій час видатний український педагог Василь Сухомлинський заявляв, що у житті людини є три головні сфери: сім'я, робота та громадське життя, і три головні ролі – сім'янин, працівник, громадянин. Головне завдання усіх виховних інституцій – готувати людину до кожної такої ролі. Натомість, сім'я і школа недостатньо готують людей до ролі громадянина, погано – до трудової діяльності і майже ніяк – до ролі сім'янина. В. Сухомлинський відзначав: "Мені здається, що середня школа не робить головного, що повинна робити, – не вчить жити" [3, с.245].

Освоюючи систему ролей, людина набуває якостей, що дозволяють їй стати особистістю, так як, на нашу думку [4, с. 82-83], в процесі і внаслідок соціалізації людина опановує сукупністю рольових очікувань в різних сферах життєдіяльності (сімейної, професійної, соціальної та ін.), то випускник, на наш погляд, повинен бути зорієнтований на соціальні ролі сім'янина, здатного виконувати синівсько-дочірній обов'язок; професіонала, здатного на високому рівні майстерності виконувати роботу, беручи участь у самоврядуванні і володіючи достатньою комунікативною культурою; громадянина країни з його високою патріотичною, правовою, моральною культурою тощо.

Оскільки в своєму дослідженні ми робили акцент на подружні ролі, то диференціюємо їх на три основних види: традиційні ролі (матір, батько,

домогосподарка, годувальник, захисник тощо); товариські ролі. Цей вид ролей вимагає від дружини збереження її зовнішньої привабливості., надання чоловікові моральної підтримки і сексуального задоволення, підтримання різних соціальних контактів, інтересного спілкування з чоловіком і гостями, подолання нудьги і забезпечення розмаїття життя. Від чоловіка роль вимагає захоплення дружиною і поважливого до неї ставлення, забезпечувати ресурсами для нарядів, розваг, підтримання соціальних контактів, а також спільно з нею проводити дозвілля; партнерські ролі вимагають від дружини і від чоловіка економічного вкладу в сім'ю, спільної відповідальності за дітей, розподілу домашньої роботи і правової відповідальності. Від чоловіка необхідне ще й прийняття рівного статусу дружини, а від дружини – рівної відповідальності за підтримання статусу сім'ї.

Встановлено, що у молодих сім'ях існують, принаймні, два шляхи встановлення ролевих стосунків. Перший – це прийняття традиційних нормативно приписаних ролей, що не залежать від індивідуальних особливостей, тобто узгодження засвоєних нормативів, взірців, стереотипів. Відбувається це під впливом національних звичаїв, традицій батьківської сім'ї, моральних установок в соціумі. Тобто це всі ті випадки, коли приймається готова (задана) модель розподілу ролей. Це багато в чому виправдано, бо молоді люди приймають готові ролі і це допомагає уникнути багатьох проблем і труднощів, наприклад, у вирішенні питання про функції кожного члена сім'ї.

Другий шлях – встановлення ролевих стосунків за допомогою взаємодії, переговорів, виходячи з особистих інтересів і бажань обох партнерів, тобто побудова стосунків з орієнтацією на конкретного партнера і конкретну ситуацію. Такий шлях дає можливість для створення динамічної, лабільної системи ролей і це багато в чому полегшує стосунки в сім'ї.

Сімейні ролі бувають зазвичай парними: не можна виконувати роль дружини за відсутності чоловіка, так само роль батька чи матері за відсутності дитини. В театрі для успішного виконання ролей проводяться численні прочитання і репетиції. Мабуть у підготовці школярів до сімейного життя це зробити не

завжди можливо, особливо щодо репетицій, але знайомити молодь з сімейними ролями, їх особливостями і значенням – просто необхідно.

З метою підготовки школярів до сімейного життя, виховні зусилля школи спрямовувалися на формування у них ціннісного ставлення до сім'ї, усвідомлення її значущості в подальшому житті, на створення свого образу сім'ї, на прагнення уникнути зайвої опіки дорослих, тобто формування психологічної установки на виконання ролей майбутнього чоловіка, дружини, батька і матері.

Список літератури

1. Маслоу А. Мотивация и личность. — СПб.: Евразия, 1999. — 478 с.
2. Роджерс К. Становление личности: Взгляд на психотерапию. Москва: Институт общегуманитарных исследований, 2016. 240 с.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. Том 2. Київ: Рад.школа, 1976.
4. Кравець В.П. Підготовка учнівської молоді до сімейного життя в Україні XXI століття: стан, тенденції, шляхи вдосконалення. Тернопіль: ТНПУ ім. Гнатюка, 2020. 584 с.